

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND LATURA OBIECTIVĂ A INFRAȚIUNILOR PREVĂZUTE LA ART.349 DIN CODUL PENAL

Ghenadie PAVLIUC

Judecătoria sectorului Buiucani, mun. Chișinău

În studiul propus spre atenție se menționează: doar prejudiciul material efectiv poate alcătui conținutul daunelor materiale cauzate prin infracțiunile prevăzute la alin.(1¹) și lit.c) alin.(2) art.349 CP RM; utilizarea în legea penală a sintagmelor de genul „alte urmări grave” pune în pericol respectarea principiului legalității stabilit la art.3 CP RM; daunele materiale în proporții mari nu intră sub incidența noțiunii utilizate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM. Din cauza insuficienței gravității, nu pot intra sub incidența acestei noțiuni nici vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății; urmările menționate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM se pot afla în legătură causală doar cu faptele prejudiciabile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) art.349 CP RM etc.

Cuvinte-cheie: *urmări prejudiciabile, daune materiale, proporții mari, alte urmări grave, legătură causală, mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane.*

SOME CONSIDERATIONS WITH REGARD TO THE OBJECTIVE SIDE OF THE OFFENCES REFERRED TO AT ART.349 FROM THE PENAL CODE

In the study proposed for attention are stated the following facts: only the actual material prejudice can form the content of the material damages caused by the offences under par.(1¹) and lett.c) par.(2) art.349 PC RM; the use within the Penal law of the phrases such “other serious consequences” jeopardizes the principle of legality established at art.3 PC RM; the large scale material damages are not covered by the term used at lett.d) par.(2) art.349 PC RM. Due to insufficient severity, failing to fall under that concept is also the easy and moderate battery or health harm; the consequences specified at lett.d) par.(2) art.349 PC RM may be on causal link only with the prejudicial acts under par.(1) or (1¹) art.349 PC RM etc.

Keywords: *prejudicial consequences, material damages, large scale, other serious consequences, causal link, methods dangerous to the life or health of several persons.*

1. Urmările prejudiciabile în cazul infracțiunilor prevăzute la art.349 CP RM

În cazul infracțiunilor prevăzute la art.349 CP RM, prezența urmărilor prejudiciabile devine obligatorie atunci când acestea adoptă forma unei infracțiuni materiale.

Prima din asemenea ipoteze este prevăzută la alin.(1¹) art.349 CP RM și presupune fie nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale, care cauzează daune materiale ce nu ating proporțiile mari. Cea de-a doua din ipotezele respective este prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM și presupune fie nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale, care cauzează daune materiale în proporții mari. Ultima din asemenea ipoteze este prevăzută la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM și presupune producerea altor urmări grave (altor decât cele nominalizate la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM) ca urmare a săvârșirii faptelor prejudiciabile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) art.349 CP RM.

Primele două din ipotezele sus-menționate implică producerea unor daune materiale. Relevând caracterul material al daunelor cauzate, legiuitorul previne din start eventualele speculații privind posibilitatea evoluării daunelor morale ca urmări prejudiciabile ale infracțiunilor prevăzute la alin.(1¹) și lit.c) alin.(2) art.349 CP RM. Despre conținutul noțiunii „daune materiale” ne putem da seama din dispoziția alin.(1) art.126 CP RM: „Se consideră proporții deosebit de mari, proporții mari valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane (sublinierea ne aparține – n.a.), care, la momentul săvârșirii infracțiunii, depășește 5000 și, respectiv, 2500 unități convenționale de amendă”. Coroborat cu această normă, pct.32) art.6 din Codul de procedură penală conține următoarea definiție: „prejudiciu – pagubă... materială, care poate fi evaluată în expresie bănească”.

Potrivit alin.(2) art.14 din Codul civil, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 06.06.2002 [13], „se consideră prejudiciu cheltuielile pe care persoana lezată într-un drept al ei le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea bunurilor sale (prejudiciu efectiv), precum și beneficiul neobținut prin încălcarea dreptului (venitul ratat)”.

Considerăm că doar prejudiciul material efectiv poate alcătui conținutul daunelor materiale cauzate prin infracțiunile prevăzute la alin.(1¹) și lit.c) alin.(2) art.349 CP RM. Referindu-se la o asemenea percepere a conținutului daunelor materiale în cazul infracțiunilor săvârșite prin sustragere, I.Botezatu afirmă: „Este un efect firesc al respectării regulii previzibilității legii penale. În acest sens, în literatura de specialitate se afirmă: fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului a decis că, atunci când un act este privit ca infracțiune, modul în care judecătorul va defini elementele constitutive ale infracțiunii trebuie să fie previzibil pentru orice persoană sfătuită de un „om de specialitate”” [4, p.574]. Venitul ratat nu poate fi prevăzut la momentul săvârșirii sustragerii, fiind în afara vinovăției infracționale. Deci, s-ar încălca regula previzibilității legii penale, dacă s-ar lua în considerare în procesul de evaluare a urmărilor prejudiciabile ale sustragerii [6; 7]. Cu adaptările de rigoare, aceste idei sunt perfect valabile și pentru infracțiunile prevăzute la alin.(1¹) și lit.c) alin.(2) art.349 CP RM.

În principal, mărimea daunelor materiale este ceea ce deosebește infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM de infracțiunea prevăzută la alin.(1¹) art.349 CP RM (în ipoteza în care aceasta presupune nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale). Din alin.(1) art.126 CP RM rezultă că, la momentul săvârșirii infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane trebuie să depășească 2500 unități convenționale de amendă. Având în vedere dispoziția alin.(2) art.64 CP RM („Unitatea convențională de amendă este egală cu 20 de lei”), mărimea daunei materiale cauzate prin infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM trebuie să depășească 50000 lei. Respectiv, în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1¹) art.349 CP RM, mărimea daunei materiale cauzate nu trebuie să depășească această limită, situându-se în diapazonul 1 ban-50000 lei inclusiv. Bineînțeles, atunci când mărimea daunei materiale cauzate prin infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM este foarte redusă, poate opera prevederea de la alin.(2) art.14 CP RM: „Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul Cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni”. Mărimea redusă a daunei materiale cauzate nu poate fi un temei pentru aplicarea art.104 din Codul contravențional. Producerea de daune materiale în proporții deosebit de mari (care depășesc 100000 lei) se cuprinde de noțiunea „proporții mari” de la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM. Depășirea acestui barem poate fi luată în considerare la stabilirea pedepsei aplicate pentru infracțiunea prevăzută de această normă.

În altă ordine de idei, lit.c) alin.(2) art.197 CP RM prevede răspunderea, printre altele, pentru distrugerea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, săvârșită asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către aceasta a obligațiilor de serviciu sau obștești. Care sunt criteriile de delimitare a acestei infracțiuni de infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM, concretizată în nimicirea bunurilor fie ale persoanei cu funcție de răspundere în scopul sistării activității de serviciu a acesteia ori al schimbării caracterului ei în interesul făptuitorului sau al altei persoane, fie ale persoanei care își îndeplinește datoria obștească în legătură cu participarea acesteia la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale?

Considerăm că aceste criterii sunt: 1) în cazul celor două infracțiuni comparate, sunt diferite obiectele juridice generice; 2) ceea ce constituie obiectul juridic principal al infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.197 CP RM reprezintă obiectul juridic secundar al infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM; 3) victimă a infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM poate fi nu oricare persoană care își îndeplinește obligațiile de serviciu. Aceasta poate fi doar persoana cu funcție de răspundere care își desfășoară activitatea în cadrul unei autorități publice; 4) în cazul în care victimă a infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.197 CP RM este persoana care își îndeplinește obligațiile obștești, această infracțiune se comite neapărat în legătură cu participarea persoanei în cauză la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale; 5) în cazul în care victimă a infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.197 CP RM este persoana care își îndeplinește obligațiile de serviciu, această infracțiune poate fi comisă și după îndeplinirea de către victimă a obligațiilor

respective; 6) în cazul în care victimă a infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.197 CP RM este persoana care își îndeplinește obligațiile de serviciu, scopul acestei infracțiuni nu se reduce doar la scopul sistării activității de serviciu a victimei ori al schimbării caracterului ei în interesul făptuitorului sau al altei persoane; 7) în cazul celor două infracțiuni comparate, este diferită vârsta minimă a răspunderii penale: 14 ani – în ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.197 CP RM; 16 ani – în ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM.

În alt context, mai sus am afirmat că ipoteza prevăzută la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM presupune că săvârșirea faptelor prejudiciabile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) art.349 CP RM se soldează cu producerea altor urmări grave.

Sintagme de genul „alte urmări grave” au fost utilizate și în normele cu caracter de precedent legislativ pentru lit.d) alin.(2) art.349 CP RM: în art.186 din Codul penal al României din 1865 [23, p.1233] și în alin.2 art.255 din Codul penal al României din 1936 [15].

Noțiunea „alte urmări grave” din dispoziția lit.d) alin.(2) art.349 CP RM face parte din categoria așa-numitelor noțiuni estimabile. Cu privire la astfel de noțiuni, A.Eșanu afirmă, just, că prezența acestora în legea penală vine în dezacord cu cerințele de accesibilitate, precizie și calitate a legii penale [22]. În acest context, menționăm că în parag.1 art.7 „Nicio pedeapsă fără lege” din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [31] este utilizat termenul „drept”. Referitor la acesta, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat în repetate rânduri că termenul „drept” corespunde termenului „lege” și presupune îndeplinirea unor „condiții calitative, și anume – a celor de accesibilitate și previzibilitate” [32; 33; 34].

În aceeași ordine de idei, D.Bărcănescu evocă: „Prevederea exactă prin lege a tuturor condițiilor necesare pentru existența infracțiunii, chiar dacă ridică serioase dificultăți de adaptare la situații noi, este de preferat normelor de incriminare vagi, imprecise, care, deși flexibile, pot duce la încălcarea legalității incriminării” [3, p.152]. Altfel spus, utilizarea în legea penală a sintagmelor de genul „alte urmări grave” pune în pericol respectarea principiului legalității stabilit la art.3 CP RM. Potrivit alineatului (2) al acestui articol, printre altele, interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă. Pentru ca această regulă să nu fie încălcată, se impune interpretarea cât mai restrictivă a noțiunii „alte urmări grave”.

Ca urmare, S.Brînză și V.Stati propun ca această noțiune, utilizată la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM, să fie interpretată în felul următor: „Prin „alte urmări grave” se are în vedere vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei” [11, p.1040; 12, p.1073]. Considerăm acceptabilă o astfel de interpretare: formularea „alte (sublinierea ne aparține) urmări grave” demonstrează că daunele materiale în proporții mari (prevăzute la o altă normă, și anume – la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM) nu intră sub incidența noțiunii utilizate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM. Din cauza insuficienței gravității, nu pot intra sub incidența acestei noțiuni nici vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății. Dată fiind insuficiența gravității urmărilor produse, avem rezerve față de aplicarea lit.d) alin.(2) art.349 CP RM în cazul urmărilor exprimate în: 1) *lezarea imaginii Procuraturii ca instituție independentă în cadrul autorității judecătorești, care reprezintă interesele generale ale societății, apără ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor și 2) cauzarea prejudiciului moral procurorului M.I.* [20]. O astfel de interpretare lasă fără sens dezideratul de accesibilitate și previzibilitate a legii penale.

De exemplu, într-o speță din practica judiciară *vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății a reprezentat urmarea gravă în sensul lit.d) alin.(2) art.349 CP RM. Această urmare se află în legătură causală cu violența periculoasă pentru viață sau sănătate* [37]. În legătură cu soluția de calificare stabilită în această speță, reproducem următoarea părere: „Precizăm că urmările menționate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM se află în legătură causală cu fapta prejudiciabilă prevăzută la lit.a) alin.(2) art.349 CP RM” [11, p.1040; 12, p.1073]. În opinia noastră, urmările menționate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM nu se pot afla în legătură causală cu fapta prejudiciabilă prevăzută la lit.a) alin.(2) art.349 CP RM. Această imposibilitate este condiționată de formularea din alin.(2) art.349 CP RM: „Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) însoțite de... alte urmări grave”. Altfel spus, urmările menționate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM se pot afla în legătură causală doar cu faptele prejudiciabile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) art.349 CP RM.

Considerăm foarte redusă posibilitatea ca astfel de urmări ca vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori ca decesul victimei să fie cauzate în rezultatul comiterii faptei de amenințare cu omorul, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu nimicirea bunurilor, sau a faptei de aplicare a violenței

nepericuloase pentru viață sau sănătate. Singura posibilitate reală este cea de cauzare a altor urmări grave (sub formă de vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății ori de deces al victimei) ca urmare a comiterii faptei de nimicire a bunurilor. Apropos, la lit.d) alin.(2) art.197 CP RM este specificată o ipoteză asemănătoare: distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, care au provocat din imprudență decesul persoanei. De asemenea, alin.(2) art.379 CP RM stabilește răspunderea pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar, soldată cu urmări grave.

În concluzie, suntem de acord că, în sensul dispoziției de la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM, prin „alte urmări grave” se are în vedere vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei; de regulă, aceste urmări se află în legătură causală cu nimicirea bunurilor fie ale persoanei cu funcție de răspundere ori a rudelor ei apropiate în scopul sistării activității de serviciu a acelei persoane cu funcție de răspundere ori al schimbării caracterului activității în cauză în interesul făptuitorului, fie ale persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau a rudelor ei apropiate în legătură cu participarea acelei persoane care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale.

Din perspectiva *de lege ferenda*, propunem modificarea art.349 CP RM: 1) ipotezele de la lit.a) și d) alin.(2) art.349 CP RM trebuie separate în alineate diferite. Astfel, va fi posibil ca urmările grave să fie în legătură causală și cu fapta de violență periculoasă pentru viață sau sănătate; 2) sintagma „alte urmări grave” să fie substituită prin cuvintele „vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei din imprudență”. Cât privește această a doua propunere, ca model de inspirație a servit art.153 din Codul penal al Cehiei (articol corespondent cu art.349 CP RM) [35].

2. Legătura causală în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art.349 CP RM

Prezența legăturii cauzale este indispensabilă în aceleași situații în care este obligatorie producerea urmărilor prejudiciabile (adică, în situațiile prevăzute la alin.(1¹) art.344 CP RM (atunci când se comite fie nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale), precum și la lit.c), d) alin.(2) art.349 CP RM).

Imputarea urmărilor prejudiciabile cauzate prin infracțiunile prevăzute la aceste norme presupune stabilirea legăturii cauzale dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. În alți termeni, pentru a imputa cuiva săvârșirea infracțiunilor în cauză, este necesar a stabili că daunele materiale sau alte urmări grave reprezintă efectul tocmai al comiterii faptelor prejudiciabile prevăzute la alin.(1¹), lit.c) sau d) alin.(2) art.349 CP RM.

În context, este util să-l cităm pe V.Stati: „Despre legătura causală în cazul infracțiunii prevăzute la art.264 CP RM, menționăm că această legătură este prezentă dacă: 1) încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport a precedat producerea urmărilor prejudiciabile; 2) încălcarea respectivă a fost cauza necesară a producerii urmărilor prejudiciabile; 3) încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport a creat un pericol real de producere a urmărilor prejudiciabile; 4) încălcarea respectivă a transformat posibilitatea producerii urmărilor prejudiciabile în realitate” [29]. Adaptând acest punct de vedere temei prezentului studiu, considerăm că legătura causală este prezentă dacă: 1) săvârșirea faptelor prejudiciabile prevăzute la alin.(1¹), lit.c) sau d) alin.(2) art.349 CP RM a precedat producerea daunelor materiale sau a altor urmări grave; 2) săvârșirea acestor fapte a fost cauza necesară a producerii daunelor materiale sau a altor urmări grave; 3) săvârșirea faptelor prejudiciabile prevăzute la alin.(1¹), lit.c) sau d) alin.(2) art.349 CP RM a creat un pericol real de producere a daunelor materiale sau a altor urmări grave; 4) săvârșirea acestor fapte a transformat posibilitatea producerii daunelor materiale sau a altor urmări grave în realitate.

Cu referire la infracțiunile prevăzute de legea penală română care sunt corespondente cu infracțiunile prevăzute la art.349 CP RM, O.Predescu și A.Hărăstășanu afirmă că legătura causală este *ex re*, adică reiese din materialitatea faptei [26, p.231]. *Vis-à-vis* de aceleași infracțiuni, M.A. Hotca consideră că legătura causală rezultă *ex re* sau trebuie dovedită în concret [25, p.346]. Considerăm mai flexibilă ultima din aceste opinii. Or, „în majoritatea cazurilor, stabilirea legăturii cauzale – în timpul urmăririi penale și al examinării cauzei în judecată – nu prezintă dificultăți. Aceasta deoarece adesea cauza producerii urmărilor prejudiciabile este evidentă. Totuși, se atestă și cazuri când stabilirea legăturii cauzale nu este atât de facilă” [30]. În concluzie, atunci când cauza producerii urmărilor prejudiciabile nu este evidentă, dovedirea legăturii cauzale devine obligatorie.

3. Mijloacele speciale de săvârșire a infracțiunii în sensul lit.b) alin.(2) art.349 CP RM

Din dispoziția lit.b) alin.(2) art.349 CP RM rezultă că mijloacele periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane constituie un semn secundar obligatoriu cu caracter alternativ (și, în același timp, cu efect agravant) al infracțiunii prevăzute la alin.(1¹) art.349 CP RM (în cazul în care această infracțiune presupune fie nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale). Ipoteza descrisă la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM amintește de una din ipotezele prevăzute la lit.a) alin.(2) art.197 CP RM: distrugerea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, săvârșită prin incendiere, explozie sau prin o altă modalitate periculoasă.

Termenul „distrugerea” din dispoziția lit.b) alin.(2) art.349 CP RM denotă că circumstanța agravantă prevăzută de această normă este atașabilă doar infracțiunii prevăzute la alin.(1¹) art.349 CP RM (în cazul în care această infracțiune presupune fie nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale). Această versiune derivă și din precedentul legislativ al dispoziției de la lit.b) alin.(2) art.349 CP RM: alin.2 art.206² CP RM din 1961 (deteriorarea sau nimicirea premeditată a bunurilor unui colaborator al poliției, ale altui lucrător din organele afacerilor interne sau ale rudelor lor, săvârșită în legătură cu exercitarea de către ei a îndatoririlor de serviciu sau obștești pentru menținerea ordinii publice și combaterea criminalității, prin incendiere, explozie ori prin altă metodă socialmente periculoasă).

Sintagma „Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) însoțite de...” din partea introductivă a alin.(2) art.349 CP RM infirmă posibilitatea atașării circumstanței agravante analizate de infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM.

Așa cum am afirmat mai sus, mijloacele periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane constituie un semn secundar obligatoriu cu caracter alternativ. Explicația acestui fapt constă în aceea că, dacă făptuitorul aplică mijloace oarecare (ce nu prezintă pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane), răspunderea se va aplica în baza alin.(1¹) art.349 CP RM. Dacă însă făptuitorul recurge la mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, se va aplica soluția alternativă, și anume – lit.b) alin.(2) art.349 CP RM.

Din punctul de vedere al lui S.Brînza și V.Stati, „în sensul lit.b) alin.(2) art.349 CP RM, noțiunea „mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane” are înțelesul pe care-l cunoaștem din analiza agravantei consemnate la lit.m) alin.(2) art.145 CP RM” [11, p.1040; 12, p.1073]. Practic, aceeași concluzie rezultă și din opiniile altor autori [5, p.554; 14, p.741-742; 1, p.560; 8, p.712-713; 36, p.457; 2, p.769].

În legătură cu circumstanța agravantă prevăzută la lit.m) alin.(2) art.145 CP RM, în pct.5.12 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP RM)”, nr.11 din 24.12.2012 [24], se explică: „Circumstanța agravantă în cauză trebuie să îndeplinească următoarele trei condiții: 1) mijloacele aplicate în scopul săvârșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane; 2) făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate; 3) făptuitorul trebuie să manifeste intenție în raport cu lipsirea de viață a victimei vizate”. Cu adaptările de rigoare, aceleași condiții sunt valabile pentru circumstanța agravantă prevăzută la lit.b) alin.(2) art.145 CP RM.

În următoarea speță, nu este clar în ce constă pericolul pentru viața sau sănătatea mai multor persoane: *C.Gh. a fost condamnat în baza lit.b) alin.(2) art.349 CP RM. În fapt, la 28.12.2012 acesta a comis faptele prevăzute la alin.(2) art.353 și la art.354 din Codul contravențional. Ca urmare, F.C., ofițer operativ de sector al postului de poliție Molovata Nouă, a întocmit două procese contravenționale în privința lui C.Gh. La 10.02.2013, aproximativ la ora 01.00, utilizând substanțe inflamabile, în scopul sistării activității de serviciu a lui F.C., C.Gh. a incendiat încăperea postului de poliție Molovata Nouă. În rezultat, au fost distruse bunuri în valoare de 32.716,84 lei [28].* Putem doar prezuma că: 1) aproximativ la ora 01.00, în încăperea respectivă s-ar fi putut afla cel puțin două persoane; 2) C.Gh. a conștientizat prezența pericolului real pentru viața sau sănătatea acestor persoane. Însă, aceste prezumții nu pot fi suficiente în vederea aplicării răspunderii conform lit.b) alin.(2) art.349 CP RM. Or, în pct.5.12 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148

CP RM)", nr.11 din 24.12.2012 [24], se menționează: „Mijloacele aplicate... trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea nu doar a victimei vizate, dar și a încă cel puțin unei singure persoane. Este necesar ca la locul faptei să fi fost prezente cel puțin două persoane, una dintre care era victima vizată... Se exclude agravarea răspunderii..., dacă făptuitorul, aplicând asemenea mijloace, a conștientizat lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea altor persoane". Accentuăm că prevederea de la lit.b) alin.(2) art.349 CP RM nu ar putea fi operantă în cazul în care, în locul și în momentul specificate în speță, s-ar fi aflat doar F.C. În legătură cu acest aspect, privitor la ipoteze similare cu cea descrisă la lit.b) alin.(2) art.349 CP RM, S.Brînza menționează, just: „Cerința agravantei analizate nu va fi îndeplinită, dacă, deși mijlocul aplicat ar putea în mod obiectiv să creeze pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, posibilitatea producerii unui asemenea rezultat ar fi exclusă în împrejurările concrete ale comiterii infracțiunii. De exemplu, dacă se provoacă un incendiu... într-un loc în care nu este prezentă decât victima vizată (fiind exclusă prezența oricăror altor persoane), nu se poate agrava răspunderea în baza lit.f) alin.(2) art.151 și lit.g) alin.(2) art.152 CP RM" [9; 10].

În următoarele spețe au fost aplicate mijloace care, probabil, sunt periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane. Însă, aceste mijloace au fost aplicate nu pentru distrugerea bunurilor victimei. Ele au fost aplicate în scop de violență sau de amenințare cu aplicarea violenței: *F.M. a fost învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1¹) art.349 CP RM. În fapt, la 03.07.2010, în timpul reținerii lui F.M., acesta a fost somat de către colaboratorii Direcției Investigații și Seciritate Internă a Ministerului Afacerilor Interne de a se supune cerințelor organului de urmărire penală. Însă, F.M. nu s-a supus acestei somații. Aflându-se la volanul unui automobil de model „Land Rover Freelander”, făptuitorul a aplicat violență asupra șefului Secției supraveghere și securitate internă a Direcției Investigații și Seciritate Internă a Ministerului Afacerilor Interne, M.A. Această violență s-a exprimat în lovirea laterală a lui M.A. cu automobilul, urmată de agățarea și târârea acestuia pe o distanță de aproximativ 50 de metri. Ulterior, M.A. a fost îmbrâncit de către F.M. din automobil în timpul deplasării acestuia [21]; • N.I. a fost condamnat conform lit.a) alin.(2) art.349 CP RM. În fapt, la 20.12.2006, aproximativ la ora la 16.00, acesta se afla la stația de transport public în apropiere de intersecția dintre bd. Mircea cel Bătrân și str. Petru Zadnipru, mun. Chișinău. B.D., care coborâse împreună cu N.I. din troleibuz, a declarat că N.I. i-a sustras din geantă mai multe bunuri. Ca urmare, B.D. a solicitat ajutorul colaboratorului de poliție, G.I. Fiind în ținută de serviciu, G.I. s-a legitimat și i-a cerut lui N.I. să-l urmeze la Comisariatul de poliție al sectorului Ciocana, mun. Chișinău. În scopul sistării activității de serviciu a lui G.I., N.I. i-a pulverizat lui G.I. în față spray lacrimogen. Apoi, N.I. a încercat să părăsească locul faptei. Însă, G.I. l-a urmărit și l-a ajuns din urmă. Atunci N.I. i-a pulverizat repetat lui G.I. în față spray lacrimogen. În afară de aceasta, N.I. i-a aplicat lui G.I. lovituri cu pumnul și cu piciorul. În rezultat, G.I. a suferit o vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății [16]; • M.M. a fost condamnat conform alin.(1) art.349 CP RM. În fapt, la 20.04.2008 acesta se afla la intersecția dintre str. Paris și str. Tudor Vladimirescu, mun. Chișinău. În scopul eschivării de la urmărirea pentru comiterea unor infracțiuni, M.M. a aruncat o grenadă de luptă de tip „RDG-5” în direcția unor colaboratori ai Secției poliției criminale a Comisariatului General de Poliție al mun. Chișinău [17]. Astfel, soluțiile de calificare, stabilite în cele trei spețe exemplificate mai sus, corespund literei legii. Or, la lit.b) alin.(2) art.349 CP RM este utilizată sintagma „distrugerea bunurilor prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane”, nu „prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane”. În prezența certitudinii privind pericolul social sporit al mijloacelor aplicate, în spețele respective, la stabilirea pedepsei, poate fi luată în calcul circumstanța agravantă „săvârșirea infracțiunii prin mijloace care prezintă un pericol social sporit” (prevăzută la lit.i) alin.(1) art.77 CP RM).*

În următoarea speță, mijloacele aplicate sunt periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane. Însă, aceste mijloace sunt aplicate nu pentru a distruge bunurile victimelor, ci pentru a le deteriora: *E.E. a fost condamnat în baza lit.a), b) alin.(2) art.349 CP RM. În fapt, la 25.02.2009, aproximativ la ora 01.25, având asupra sa arma de foc de model „JJ-58” (cu două țevi), acesta a pătruns în magazinul „L.” din or. Ungheni. După declanșarea alarmei, pătrunderea ilegală a lui E.E. a fost descoperită de către colaboratorii de poliție. La solicitarea colaboratorilor de poliție de a se preda, E.E. a efectuat o împușcătură dublă în direcția acestora, deteriorându-le automobilul de serviciu [18]. Această soluție de calificare este conformă cu cadrul legal. Or, noțiunea „nimicirea (distrugerea) bunurilor” din art.349 CP RM trebuie deosebită de noțiunea „deteriorarea bunurilor”, care nu este folosită în acest articol. Deci, în sensul lit.b) alin.(2) art.349 CP RM, mijloacele periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane nu pot fi aplicate pentru a deteriora bunurile victimei.*

Totuși, din perspectiva *de lege ferenda*, nu este clar de ce, în Proiectul pentru modificarea și completarea unor acte legislative [27], se propune ca la lit.b) alin.(3) art.349 CP RM să fie utilizată în continuare sintagma „distrugerea bunurilor prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane”? Propunem ca această sintagmă să fie modificată după cum urmează: „prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane”. Or, în varianta de proiect a alin.(2) art.349 CP RM se folosește sintagma „deteriorarea sau nimicirea bunurilor”, nu cuvintele „nimicirea bunurilor”, ca în varianta în vigoare a alin.(1¹) art.349 CP RM. În acest mod, consecvența obligă ca ideea conturată în varianta de proiect a alin.(2) art.349 CP RM să-și găsească dezvoltare în varianta de proiect a lit.b) alin.(3) art.349 CP RM. În plus, sintagma „prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane” ar contribui la extinderea sferei de aplicare a art.349 CP RM asupra aplicării violenței. În astfel de ipoteze, gradul de pericol social nu este deloc mai redus decât în cazul deteriorării sau nimicirii bunurilor prin mijloace periculoase pentru viață sau sănătate.

Analiza unor aspecte ce caracterizează latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.349 CP RM ne permite să formulăm următoarele **concluzii**:

1) doar prejudiciul material efectiv poate alcătui conținutul daunelor materiale cauzate prin infracțiunile prevăzute la alin.(1¹) și lit.c) alin.(2) art.349 CP RM;

2) utilizarea în legea penală a sintagmelor de genul „alte urmări grave” pune în pericol respectarea principiului legalității stabilit la art.3 CP RM;

3) daunele materiale în proporții mari nu intră sub incidența noțiunii utilizate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM. Din cauza insuficienței gravității, nu pot intra sub incidența acestei noțiuni nici vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății;

4) urmările menționate la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM se pot afla în legătură cauzală doar cu faptele prejudiciabile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) art.349 CP RM;

5) de regulă, alte urmări grave (prevăzute la lit.d) alin.(2) art.349 CP RM) se află în legătură cauzală cu nimicirea bunurilor fie ale persoanei cu funcție de răspundere ori a rudelor ei apropiate în scopul sistării activității de serviciu a acelei persoane cu funcție de răspundere ori al schimbării caracterului activității în cauză în interesul făptuitorului, fie ale persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau a rudelor ei apropiate în legătură cu participarea acelei persoane care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale;

6) pentru a imputa cuiva săvârșirea infracțiunilor prevăzute la alin.(1¹), lit.c) sau d) alin.(2) art.349 CP RM, este necesar a stabili că daunele materiale sau alte urmări grave reprezintă efectul tocmai al comiterii faptelor prejudiciabile prevăzute la aceste norme;

7) în sensul lit.b) alin.(2) art.349 CP RM, mijloacele periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane constituie un semn secundar obligatoriu cu caracter alternativ (și, în același timp, cu efect agravant) al infracțiunii prevăzute la alin.(1¹) art.349 CP RM (în cazul în care această infracțiune presupune fie nimicirea bunurilor persoanei cu funcție de răspundere ori ale rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau ale rudelor ei apropiate în legătură cu participarea persoanei care își îndeplinește datoria obștească la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale);

8) sintagma „Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (1¹) însoțite de...” din partea introductivă a alin.(2) art.349 CP RM infirmă posibilitatea atașării circumstanței agravante analizate de infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.349 CP RM;

9) în sensul lit.b) alin.(2) art.349 CP RM, mijloacele periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane nu pot fi aplicate pentru a deteriora bunurile victimei;

10) este oportun ca în art.349 CP RM răspunderea să fie agravată nu doar pentru distrugerea bunurilor prin mijloace periculoase pentru viață sau sănătate, ci și pentru aplicarea violenței și deteriorarea bunurilor, săvârșite prin asemenea mijloace.

Bibliografie:

1. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, Gh., BERLIBA, V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*. Chișinău: Sarmis, 2009.
2. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005.
3. BĂRCĂNESCU, D. *Conținutul infracțiunii și principiul legalității*. București: ALL Beck, 2005.
4. BÎRSAN, C. *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. Vol.I. *Drepturi și libertăți*. București: ALL Beck, 2005.

5. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004.
6. BOTEZATU, I. Unele considerații asupra urmărilor prejudiciabile produse în cazul infracțiunii de escrocherie (art.190 CP RM). În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.3, p.67-70.
7. BOTEZATU, I. Urmările prejudiciabile în cazul infracțiunii de escrocherie: analiză de drept penal. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*, 2010, nr.3, p.143-147.
8. BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea Specială*. Vol.II. Chișinău: Cartier, 2005.
9. BRÎNZA, S. Analiza de drept penal a unor circumstanțe agravante prevăzute la alin.(2) art.151 și la alin.(2) art.152 CP RM. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.5-6, p.2-17.
10. BRÎNZA, S. Analiza juridico-penală a unor prevederi ale art.151 și ale art.152 CP RM. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*, 2010, nr.3, p.152-175.
11. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011.
12. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. Vol.II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
13. Codul civil, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86.
14. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră*. Chișinău: ARC, 2003.
15. Codul penal al României din 1936. În: *Monitorul Oficial al României*, 1936, nr.65.
16. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 10.01.2008. Dosarul nr.1ra-79/08. www.csj.md (Accesat: 10.08.2015)
17. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.04.2010. Dosarul nr.1ra-463/10. www.csj.md (Accesat: 10.08.2015)
18. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 30.06.2010. Dosarul nr.1ra-808/10. www.csj.md (Accesat: 10.08.2015)
19. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 18.12.2013. Dosarul nr.1ra-1212/13. www.csj.md (Accesat: 10.08.2015)
20. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.05.2014. Dosarul nr.1ra-537/14. www.csj.md (Accesat: 10.08.2015)
21. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 11.06.2014. Dosarul nr.1ra-909/14. www.csj.md (Accesat: 10.08.2015)
22. EȘANU, A. Impactul ambiguității normei de incriminare asupra limitelor interzisului în legea penală a Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, 2006, nr.5, p.56-59.
23. HAMANGIU, C. *Codul general al României. Legi uzuale. Vol.I. Codul penal*. București: Librăria Leon Alcalay, 1914.
24. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP RM)”, nr.11 din 24.12.2012. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=44 (Accesat: 10.08.2015)
25. PĂSCU, I., DOBRINOIU, V., HOTCA, M.A. *Noul Cod penal comentat*. București: Universul Juridic, 2014.
26. PREDESCU, O., HĂRĂSTĂȘANU, A. *Drept penal. Partea Specială*. București: Universul Juridic, 2012.
27. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul contravențional și Codul penal). <http://www.particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2127> (Accesat: 10.08.2015)
28. Sentința Judecătoriei raionului Dubăsari din 27.03.2013. Dosarul nr.1-37/13. <http://jdb.justice.md> (Accesat: 10.08.2015).
29. STATI, V. Infracțiunea de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport (art.264 CP RM): conotații practice și teoretice. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2008, nr.1-2, p.81-90.
30. STATI, V. Infracțiunea de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport (art.264 CP RM): conotații practice și teoretice. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr.9, p.32-42.
31. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol.1. Chișinău: Moldpres, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, p.341-358.
32. *Affaire Başkaya and Okçuoğlu c. Turquie*. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-62828> (Accesat: 10.08.2015)
33. *Affaire Cantoni c. France*. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-62627> (Accesat: 10.08.2015)
34. *Affaire S.W. c. Royaume-Uni*. <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-62522> (Accesat: 10.08.2015).
35. *Trestný zákon*. În: *Sbírky zákonů*, 1961, Částka 65.
36. ГЫРЛІА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная*. Т.2. Кишинэу: Cartdidact, 2010.
37. Приговор Суда района Вулкэнешть от 18 мая 2013 г. Дело № 1-51/13. <http://jvl.justice.md> (Accesat: 10.08.2015)

Prezentat la 03.09.2015